

участю (Київ, 3-4 листоп. 2016 р.) / за заг. ред. В.С. Куйбіди, М.М Белінської, В.М. Сороко, Л.А. Гаєвської. – Київ : НАДУ, 2016. – 460 с.

5. Коваленко М.И. Методологические основы повышения квалификации школьных учителей и преподавателей педагогических колледжей и вузов старшего возраста в области информационных и коммуникационных технологий: автореф. дис. д. пед. наук : 13.00.02. Москва, 2007. 37 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-173-2-23>

АРТ-ПЕДАГОГІКА В СТРУКТУРІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Ткемаладзе З. П.

*викладач кафедри музично-інструментальної
підготовки вчителя*

*КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Золотарьова О. І.

*старший викладач кафедри музично-інструментальної
підготовки вчителя*

*КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

Діячі мистецтва та педагоги, які бачили в мистецтві величезні пізнавальні і виховні можливості, з давніх часів говорили про естетичний і духовно-моральний вплив різних видів мистецтва на розум, волю і почуття глядачів і слухачів. Стародавні жителі нашої планети були переконані в дієвості створюваних людиною скельних зображень, ритуальних пісень і обрядових танців як щось самоочевидне. Так легенда про Орфея приписує йому винахід музики і віршування, і він міг своїм співом схилити гілки дерев, зрушувати каміння і приборкувати диких звірів. Світ художніх образів, на переконання античних мислителів і художників, ставав обов'язковою частиною життя кожної людини.

Аристотель (384-322 рр. до н.е.), розглядаючи людину як істоту, вже від природи призначену до соціального життя, вважав, що вона може розвиватися тільки в гуртожитку. А оскільки мистецтво, з його точки зору, здатне до глибокого пізнання дійсності, вважав, що мистецтво має здатність надавати на людину моральний і естетичний вплив, формуючи тим самим характер його почуттів. Більш того, сила мистецтва – в узагальненні, і «завдання поета говорити не про дійсно те, що трапилося, але і про те, що могло б трапитися, отже, про можливе за ймовірністю або за потребою» [1]. Тобто, кажучи сучасною мовою, Аристотель розглядав здатність мистецтва моделювати життя. «Воно формує, – вважають і сучасні вчені, – часом несвідомо саму систему людських установ, дія яких проявиться рано чи пізно і часто непередбачено, а не просто має на меті спонукати людину до того чи іншого конкретного вчинку» [1].

Погляди античних філософів і засновників естетики як науки про прекрасне розділяли і Майстри Відродження і європейського Ренесансу XVIII века.

Художньо-естетичні досягнення європейського мистецтва, впливали на розвиток світового мистецтва XVIII-XIX століть в галузі архітектури, живопису, театру, музики, дворянського побуту та інших сторін життєдіяльності суспільства і творчої діяльності майстрів культури і мистецтва.

Сучасні проблеми освіти активізують дослідні пошуки вчених різних галузей науки з метою інтеграції шкільних освітніх дисциплін з творами вітчизняної культури і мистецтва, щоб здолати традиційний раціоналістичний підхід до навчання і розвитку учнів на шкоду всебічного їх розвитку. До вирішення цієї проблеми звертались представники шкільної педагогіки та методики і вітчизняні майстри культури. Всіх їх об'єднує глибока переконаність у тому, що виховний вплив мистецтва виражається в благотворному впливі на внутрішній світ особистості і особливо – на моральну і естетичну сфери.

Мистецтво, всебічно впливаючи на людину, збагачуючи і розширюючи естетичний світ учнів різними видами мистецтв, на практиці здійснює пророцтво що краса врятує світ.

Педагогічне рішення взаємозв'язку уроків української мови, розвитку мовлення і літератури з мальовничим творчістю дозволяють активізувати пізнавальні інтереси учнів до вивчення рідної мови; розвинути потребу у вивченні творів культури і мистецтва при вивченні рідної мови і словесності;

подолати страх перед публічним виступом, що сприяло більш успішному вдосконаленню комунікативних здібностей учнів, особливо у дітей з відставанням в мовному розвитку.

В процесі реалізації в практиці шкіл різного типу подібних програм була виявлена така найважливіша особливість мистецтва, як його перетворююча функція, яка позитивно впливає на інтелектуальну, психофізіологічну, моральну, емоційну і вольову сфери дітей та їх розвиток і сприяє формуванню ідентифікації зі своїм народом і з його історією і культурою, з їх нетлінними цінностями. Саме цим можна пояснити інтенсивний розвиток арт-педагогіки – нового науково-практичного спрямування в педагогіці початку ХХІ ст., що вивчає закономірності, принципи і способи залучення творів мистецтва до вирішення багатьох педагогічних і методичних завдань.

Слід виділити три основні напрями арт-педагогічної діяльності (А-ПД):

1 – А-ПД може «бути рівноправним джерелом навчальної інформації, своєобразним «голосом» в навчальному діалозі, що розповідає про душевні переживання іншої людини», «створювати поле найрізноманітніших асоціацій, відчуття, думок»;

2 – А-ПД оптимізує умови педагогічної взаємодії, підсилює довільну і мимовільну увагу до творів мистецтва, попереджає перевтому, без напруги перемикає з одного виду роботи на інший; полегшує розуміння і запам'ятовування навчально-виховного матеріалу «за рахунок перекодування інформації логічно-вербальної на емоційно-образної модальності», забезпечуючи мотиваційну, емоційну і комунікативну готовність до сприйняття навчально-виховного матеріала;

3 – «арт-педагогічні засоби можуть стати в освітньому процесі джерелом неявної діагностики» психічного стану учнів і їх творчих здібностей [2].

Вітчизняні психологи теж використовують арт-терапію і розробляють оригінальні методики. В результаті багаторічних досліджень зарубіжних і вітчизняних психотерапевтів були виявлені наступні арт-терапевтичні засоби для впливу на дітей: ізотерапія, кольоротерапія, пісочна терапія, фототерапія, ігротерапія, танцювально-рухова терапія, музикотерапія, вокалотерапія, казкотерапія, куклотерапія. В арт-педагогіці активно використовуються живопис, фотографії, дидактичні ігри, музика і в меншій мірі танці. Природно, що мета і завдання арт-педагогіки принципово відрізняються від мети і завдань арт-терапії.

Основна мета арт-терапії – корекція психоемоційного стану людини, що зазнає труднощі емоційного розвитку в результаті стресу, що

незадоволення сімейними відносинами, переживання емоційного відторгнення іншими людьми та ін. чинників, що призводить дітей до депресії, емоційної нестійкості, імпульсивності емоційних реакцій, почуття самотності, між-особистісних конфліктів, низькою самооцінці та інших станів.

Мета арт-педагогіки – активізація пізнавальної діяльності учнів засобами мистецтва, розвиток творчої уяви, емоційної пам'яті; гармонізація духовно-морального стану внутрішнього світу дітей і їх соціалізація; виховання самоідентифікації особистості дитини в процесі залучення до національного і світового мистецтва, розвиток любові до ціннісних сенсів мистецтва і культури, їх духовно-моральним народним традиціям, відображених у творах вітчизняного живопису, скульптури, музиці, літературі, театру, хореографії, співах, в творах матеріальної культури та інших видах народної творчості.

Безсумнівно одне: ті функції мистецтва і культури, про які було сказано вище, мають терапевтичний вплив на зростаючу особистість дитини.

На сучасному етапі розвитку арт-терапії всю увагу дослідників і педагогів-вихователів зосереджено на спостереженні за цілющим впливом різних арт-терапевтичних ігор на дітей різного віку з різними відхиленнями у розвитку, особливо – дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Арт-педагогіка знаходиться на початку свого шляху. Проте у неї велике майбутнє. Особливо цінний її досвід в роботі з дітьми з відхиленнями у розвитку. Але як в будь-якому дослідженні, художньо-естетичні засоби арт-терапії в соціалізації дітей-дошкільнят з відхиленнями у розвитку вимагають від досліджень: ясного розуміння дослідницької проблеми, яку він поставив перед собою; чіткої постановки мети; готовності дослідника до поглибленої психолого-педагогічної аналітичної діяльності дітей в умовах організованої експериментатором особисто-діяльнісного середовища для дітей засобами арт-педагогічних вправ і завдань; класифікація художньо-естетичних арт-педагогічних вправ і завдань для дітей з відхиленнями у розвитку; вміння вести спостереження за поведінкою дітей в різних ситуаціях арт-педагогічних ігор; здатності до узагальнення отриманих результатів на теоретичному і практичному рівні.

Особлива роль в дослідженні названих проблем належить викладачам, аспірантам і студентам інституту мистецтв і культури. Рішення названих проблем ускладнюється тим, що використання різноманітних видів мистецтв для створення синхронної поліфонічної системи арт-педагогічних художньо-естетичних ігрових вправ для дошкільнят з відхиленням в розвитку зажадає від експериментаторів енциклопедич-

них знань в області не тільки мистецтва і культури, а й дидактики, психології мистецтва і методики їх інтерпретації пристосованих до поставлених перед собою дослідницьких завдань. Складність укладаєся ще й в тому, що, приступаючи до планування арт-педагогічної діяльності з дітьми з відхиленнями у розвитку, слід враховувати той факт, що дослідники матимуть справу з індивідуальними особливостями дітей: у одних проблеми з промовою, у інших – емоційна «скутість», у третіх – відстороненість від колективу, у деяких – агресивність поведінки та ін., зумовлене пережитими психологічними травмами або перенесеними хворобами. Основне завдання – створити довірчу комунікативну обстановку для всіх дітей, залучити їх до колективної комунікативно-пізнавальної діяльності засобами мистецтва: живопису, музики, хореографії тощо, не втрачаючи з уваги їх вплив на окремих дітей, їх індивідуальну реакцію з метою подальшої реалізації дидактичного принципу індивідуального підходу до кожної дитини з урахуванням їх відхилень від норм поведінки. Але завжди треба пам'ятати мудрі слова Ш.А. Амонашвілі: «Не нашкодь!»

Література:

1. Мистецтво і педагогіка. З культурної спадщини ХІХ-XX ст. Хрестоматія / Упоряд. М.А.Верб. Освіта.1995. 229с.
2. Простір арт-терапії. Збірка наукових праць. Київ. 2011. 137с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-173-2-24>

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У КАНАДІ: ІСТОРИКО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Шаманська О. І.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки, професійної освіти
та управління освітніми закладами
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Освіту дорослих слід розглядати як важливий складник неперервної освіти. Комплекс проблем, пов'язаних з її функціонуванням, має специфіку, що зумовлена особливостями контингенту тих, хто

92